

Katedra trestního práva

Posudek na rigorózní práci Mgr. Romana Šíra „Exces nutné obrany a krajní nouze“

Předložená rigorózní práce obsahuje 114 stran textu a je přehledně a logicky členěna do úvodu, osmi základních kapitol a závěru. Vnější úprava práce je velmi pěkná. Okruh použitých literárních a dalších pramenů je dostatečně reprezentativní a zahrnuje i několik zahraničních titulů. Po formální stránce nesporně splňuje předložená práce požadavky na ni kladené.

Autor si za téma své práce zvolil problematiku sice poměrně tradiční, avšak současně obtížnou, která je častým předmětem odborných i laických diskusí. Práce je přiměřeně náročná na systematickou analýzu pramenů a zejména poměrně bohaté a vyvíjející se judikatury. Právě tyto vývojové změny způsobují odpovídající náročnost na vlastní zpracování práce. Použité metody zpracování, zejména metoda analyticko-syntetická a zčásti i metoda právní komparace, odpovídají tématu i vytyčenému cíli. Vlastní rozbor zkoumané problematiky je určitě přínosný a aktuální, přinejmenším jako příspěvek k odborným diskusím.

Po stručném úvodu, ve kterém autor charakterizuje cíl a zaměření své práce, se nejprve v obecnější rovině zabývá pojmem a funkcí okolností vylučujících protiprávnost a vývojem právní úpravy těchto institutů. Základní vývojové změny a tendence, jakož i jejich společenské (materiální) souvislosti a příčiny jsou postíženy správně.

Samostatná kapitola je nikoliv nedůvodně věnována korespondujícím institutům v občanském právu a ve správním právu. Autor provádí pečlivé srovnání těchto institutů s úpravou trestněprávní a výstižně identifikuje vzájemné rozdíly. Nesporným kladem je, že se neomezuje na nalezení těchto rozdílů, ale hledá jejich důvody a zamýšlí se nad možnými důsledky, které z toho plynou.

Jádrem práce jsou kapitoly čtvrtá až sedmá. Zde autor nejprve analyzuje podmínky a meze nutné obrany a krajní nouze. Námitka, že tyto pasáže mají spíše instruktážní povahu, není rozhodně namístě. Rozbor podmínek a mezí těchto institutů, jakkoliv obecný a orientační, je totiž zcela nezbytným předpokladem pro další mnohem podrobnější analýzu jednotlivých případů excesu, což je meritum práce.

K analýze excesivních jednání přistupuje autor systematicky. Opírá se přitom o odbornou literaturu a zejména o judikaturu, kterou podrobně a kriticky analyzuje. Tyto zdroje využívá poměrně samostatným a tvůrčím způsobem. Kladně v této souvislosti třeba hodnotit, že se především zaměřuje na některé sporné otázky, které se v teorii i v praxi vyskytují (záchrana života obětováním jiné osoby, ochrana majetku za cenu

způsobení újmy na zdraví, míra pravděpodobnosti hrozícího následku, interpretace odvrácení nebezpečí „jiným způsobem“, význam původu povinnosti nebezpečí snášet, vliv zavinění excesu na právní kvalifikaci excesivního jednání, důsledky legislativní změny podmínky přiměřenosti obrany, význam hlediska škody pro přiměřenost, hlediska srovnávání útoku a obrany, význam omylu pro právní kvalifikaci aj.). Stanoviska, která autor ke sporným otázkám vyslovuje, nepostrádají právní a věcnou argumentaci, kterou lze vesměs akceptovat. Příslušné partie jsou pak uzavřeny úvahami autora o (možných) právních důsledcích excesivního jednání de lege lata a hodnocením těchto důsledků.

Práce je pak doplněna srovnáním české úpravy zkoumaných institutů s úpravou německou. Za inspirující zde autor považuje odlišení případů vyloučení protiprávnosti a vyloučení viny (vytýkatelnosti, trestuhodnosti). Uvádí konkrétní příklady a konfrontuje je s řešením podle úpravy české.

V závěru své práce autor stručně a výstižně shrnuje poznatky a závěry, ke kterým ve své práci dospěl a zejména stručně a výstižně formuluje svá doporučení de lege ferenda (především k otázce specifikace důvodů povinnosti nebezpečí snášet a možnosti upuštění od potrestání v některých případech excesu). Jeho podnětům nelze rozhodně upřít důvodnost.

Celkově lze předloženou práci hodnotit jako velmi zdařilou. Autor prokázal, že se do náležité hloubky seznámil se zkoumanou problematikou, a to nejen pokud jde o právní úpravu, soudní rozhodovací praxi a dosavadní literární zpracování, ale rovněž pokud jde o interpretační a aplikační problémy. Kladem práce je pečlivost a svědomitost zpracování, pěkná práce s literárními a dalšími prameny a zejména nesporná schopnost autora získané poznatky utřídit, analyzovat a samostatným tvůrčím způsobem synteticky využít ve formulování vlastních kritických úsudků a stanovisek. V neposlední řadě pak třeba vyzdvihnout dobré formulační schopnosti autora.

Předložená práce po formální i po obsahové stránce splňuje veškeré požadavky na ni kladené a je zcela způsobilým podkladem pro její obhajobu.

Při obhajobě své práce by se autor mohl vyjádřit k otázce, proč stávající ustanovení o upuštění od potrestání nevyhovují pro právní posouzení případů (některých) excesivních jednání.

V Praze dne 12.10.2018

JUDr. Rudolf Vokoun, CSc.
konzultant